

Законодавство України з прав дитини

Захист прав дітей України ґрунтується на таких законодавчих та нормативно-правових актах:

Конвенція ООН про права дитини

Прийнята 20 листопада 1989 року, набрала чинності для України з 27 вересня 1991 року.

Цей документ містить провідні положення та принципи щодо захисту дитини від усіх форм фізичного та психічного насильства, образ чи зловживань, економічної експлуатації, захисту права дитини на збереження індивідуальності, на громадянство, ім'я та сімейні зв'язки. Визначається пріоритет інтересів дитини та сім'ї, а також проголошується необхідність надання дітям права користуватися найдосконалішими послугами охорони здоров'я тощо.

Стаття 16 1. Жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємниці кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність.

2. Дитина має право на захист закону від такого втручання або посягання.

Стаття 29 Держави-учасниці погоджуються щодо того, що освіта дитини має бути спрямована на:

- розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі;
- виховання поваги до прав людини та основних свобод, а також принципів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй;
- виховання поваги до батьків дитини, її культурної самобутності, мови і національних цінностей країни, в якій дитина проживає, країни її походження та до цивілізацій, відмінних від її власної;
- підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними і релігійними групами, а також особами з корінного населення;
- виховання поваги до навколишньої природи.

Конституція України

Визначає, що діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом. У Конституції України закріплено положення щодо загальних гарантій захисту прав дитинства: насамперед, почнемо з того, що в Україні Конституцією 1996 року офіційно закріплено право кожної людини на життя (ст. 27). В діючому законодавстві України регулюються такі аспекти цього права: по-перше, заборона здійснення медичними працівниками евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань; по-друге, наявність кримінальної відповідальності за позбавлення життя, зараження вірусом імунодефіциту людини та за інші злочини проти життя людини.

Частина 2 статті 28 Конституції України закріпила положення про недопустимість катування, жорсткого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження чи покарання.

Згідно з частиною 3 статті 28 Конституції України жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом. Тобто забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідження.

Значну кількість особистих прав людини охоплює поняття “недоторканість особи”, яке розглядається, з одного боку, як право на свободу та особисту недоторканість (ст. 29), а з другого, як право на охорону особистого та сімейного життя (ст. 32).

Цивільно-процесуальний кодекс України (від 18 березня 2004 року № 1618-IV).

Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відео зйомок.

1. Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.
2. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, відшкодовуються цією фізичною особою.
3. Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Кодекс України «Про адміністративні правопорушення».

У статті 184 визначено відповідальність батьків за невиконання ними або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.

Закон України :

«Про освіту»

«Про загальну середню освіту»

«Про позашкільну освіту»

«Про захист суспільної моралі»

«Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів»

«Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»

«Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»

«Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»

« Про попередження насильства в сім'ї » : у прийнятому 15 листопада 2001 року розглядаються права дітей щодо захисту від насильства у загальному контексті прав інших членів сім'ї.

«Про охорону дитинства»

Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет та встановлює основні засади державної політики у цій сфері з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток.

Стаття 10. Право на захист від усіх форм насильства.

Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.

Держава здійснює захист дитини від:

усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого, жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють;

втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин;

залучення до екстремістських релігійних психокультових угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

Держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства.

Дитина вправі особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших уповноважених органів за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів.

Розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється.

Процедура розгляду скарг дітей на порушення їхніх прав і свобод, жорстоке поводження, насильство і знущання над ними в сім'ї та поза її межами встановлюється законодавством.

Стаття 21. Дитина і праця

Визначає порядок застосування праці дітей відповідно до Кодексу Законів України про працю, Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про зайнятість населення», «Про охорону праці».

Укази Президента України:

Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року

Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні

Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей

Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року

Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні

Про Комісію з питань попередження катувань

Про Уповноваженого Президента України з прав дитини

Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні

Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей

Про додаткові заходи щодо захисту прав та законних інтересів дітей

Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей

Постанови Кабінету Міністрів України:

Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини

Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад:

70. Дисципліна в закладах дотримується на основі взаємоповаги усіх учасників навчально-виховного процесу, дотримання правил внутрішнього розпорядку та статуту навчального закладу. Застосування методів фізичного та психічного насильства до учнів забороняється.

74. Учні (вихованці) закладу мають гарантоване державою право на ...захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насильства, від дій педагогічних та інших працівників, які порушують їхні права, принижують честь і гідність.

Загальнодержавні та галузеві програми, спрямовані на поліпшення здоров'я, створення сприятливих умов для народження та виховання дітей, соціальний захист дітей, боротьбу з ВІЛ/СНІДом, підвищення якості освіти тощо, а саме:

Програма «Шкільний автобус»;

Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації на період до 2015 року»;

Державна програма протидії торгівлі людьми;

Державна цільова соціальна програма реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року»;

Програма має на меті об'єднати зусилля держави в єдину систему захисту прав дітей.

Набули чинності та стали частиною національного законодавства такі **міжнародні документи у сфері захисту прав дітей:**

Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (ратифікований у квітні 2003 року); Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря) (ратифікований у лютому 2004 році); Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (ратифікований у червні 2004 року); Європейська конвенція з питань боротьби проти торгівлі людьми (підписана у листопаді 2005 року); Європейська Конвенція про здійснення прав дітей (дата підписання від імені України 15 травня 2003 року, дата ратифікації 3 серпня 2006 року); Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання (дата приєднання – 14 вересня 2006 року); Конвенція про контакт з дітьми (дата підписання від імені України 15 травня 2003 року, дата ратифікації 20 вересня 2006 року); Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання і співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей (дата приєднання 14 вересня 2006 року); Протокол № 12 до Європейської конвенції з прав людини (ратифікований у березні 2006 року, набрав чинності з 1 липня 2006 року); Європейська соціальна хартія (ратифікована у вересні 2006 року).

Накази

наказ Міністерства освіти і науки України від 01 лютого 2010 року № 59 «Про вжиття заходів щодо запобігання насильства над дітьми»;

наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 року № 34/166/131/88 «Про затвердження Правил опіки та піклування»

наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16 січня 2004 року № 5/34/24/11 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення»

наказ Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2002 року № 762 «Про Концепцію Міністерства освіти і науки України щодо профілактики залучення дітей до незаконних форм праці»

наказ Міністерства освіти і науки України від 23 серпня 2006 року № 631 «Про вжиття вичерпних заходів, спрямованих на дотримання законодавства щодо захисту прав неповнолітніх»

наказ Міністерства освіти і науки України від 25 грудня 2006 року № 844 «Про вжиття додаткових заходів щодо профілактики та запобігання жорстокому поводженню з дітьми»

наказ Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2006 року № 864 «Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України»

наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 3 серпня 2012 року № 888 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту щодо профілактики правопорушень серед дітей та учнівської молоді на період до 2015 року».

Порядок розгляду звернення та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення, затверджений спільним наказом Міністерства освіти і науки України, МВС України, Міністерства охорони здоров'я України, Державним комітетом України у справах сім'ї та молоді від 16 квітня 2012 року № 5/34/24/11;

Порядок взаємодії суб'єктів с соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, затверджений спільним наказом від 14 червня 2006 року № 1983/388/452/221/556/596/106 (п.5).

Проект Концепції загальнодержавної цільової соціальної програми «Формування здорового способу життя молоді України на 2013- 2017 роки

Лист МОН від 28.05. 2015 р. № 1/9-264 "Про програму виховних заходів з питань попередження торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»

Пропонуємо ознайомитись:

1. **Закон України «Про охорону дитинства»**
2. **Конвенція ООН «Про права дитини»**
3. **Про затвердження порядку розгляду звернення та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми**